

MINISTERUL CULTURII AL REPUBLICII MOLDOVA
MUZEUL NAȚIONAL DE ETNOGRAFIE ȘI ISTORIE NATURALĂ

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ

Perspective contemporane în etnologie, muzeologie și științele naturii

Ediția XXXIV, dedicată aniversării a 20 de ani
de la adoptarea *Convenției UNESCO pentru salvagardarea
patrimoniului cultural imaterial al umanității*

25 octombrie 2023

Programul și rezumatele comunicărilor

Chișinău ■ 2023

Comitetul de organizare:

Drd. Petru VICOL – președinte, dr. Andrei PROHIN – vicepreședinte, dr. Teodor CANDU, drd. Elena COJOCARI, dr. Sergiu PANĂ, Valentina ON-FRIESCU, Adriana HADJIRADEV, Nadejda SÂRGHI (Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală).

Comitetul științific:

Drd. Petru VICOL – președinte, dr. Andrei PROHIN – vicepreședinte, dr. Teodor CANDU, dr. Sergiu PANĂ, dr. Varvara BUZILĂ, Maria CIOCANU, dr.hab. Valeriu DERJANSCHI (Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală).

Tehnoredactare: Andrei PROHIN.

Copertă și machetare: Nadia POTÂNGĂ.

Culegerea se publică în cadrul proiectului științific 20.80009.0807.24 „Patrimoniul etnografic și natural al Republicii Moldova – salvagardare muzeală pentru sporirea coeziunii sociale”, finanțat prin platforma „Program de Stat (2020-2023)”. Responsabilitatea pentru conținutul rezumatelor revine autorilor.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții din Republica Moldova

"Perspective contemporane în etnologie, muzeologie și științele naturii", conferință științifică (34 ; 2023 ; Chișinău). Conferința științifică "Perspective contemporane în etnologie, muzeologie și științele naturii", Ediția 34, 25 octombrie 2023 : Programul și rezumatele comunicărilor / comitetul științific: Petru Vicol (președinte) [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2023 (Lexon-Prim). – 53 p.

Antetit.: Ministerul Culturii al Republicii Moldova, Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală. – Texte : lb. rom., engl., rusă. – [50] ex.

ISBN 978-9975-172-13-4.

082=135.1=111=161.1

P 52

MD-2049, mun. Chișinău, str. Pan Halippa 6G/13A
GSM: 0 699 04 555; 0 795 29 555
fax. 022 28 81 78; www.lexon.md
e-mail: lexonprim2001@gmail.com

© MNEIN, 2023

PROGRAM

10.00-10.15. – Deschiderea conferinței

Cuvânt de salut:

Petru VICOL, drd., director general, MNEIN.

Prezentarea noilor apariții editoriale:

Buletin Științific. Revistă de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie. Serie nouă. Fascicula Științele Naturii, vol. 34(47), 2021 (Valeriu Derjanschi).

Buletin Științific. Revistă de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie. Serie nouă. Fascicula Etnografie și Muzeologie, vol. 35-36(48-49), 2021-2022 (Andrei Prohin).

10.30-13.00 – Sesiune de comunicări

Secțiunea Etnografie și Muzeologie (Sala de Conferințe)

Moderatori: *Varvara BUZILĂ, dr., conf. univ., șefa Secției Etnografie, Manole BRIHUNEȚ, protoiereu mitrofor, dr., cerc. șt. coord., Secția Etnografie, MNEIN.*

1. Petru VICOL, drd., director general, MNEIN, *Proiectul de restaurare și revitalizare a clădirii fostei conduceri a Zemstvei guberniale a Basarabiei.*

2. Elena COJOCARI, drd., directoare adjunctă Proiecte Culturale și Educative, MNEIN, Vitalie GUȚU, drd., lector universitar, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării, Universitatea de Stat din Moldova, *Rolul și importanța promovării activităților Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală pe piața mediatică din Republica Moldova.*

3. Varvara BUZILĂ, dr., conf. univ., șefa Secției Etnografie, MNEIN, *Instalațiile de foc pentru încălzirea locuinței și prepararea hranei din interfluviul pruto-nistrean.*

4. Manole BRIHUNEȚ, protoiereu mitrofor, doctor în studiul artelor și culturologie, cerc. șt. coord., Secția Etnografie, MNEIN, *Biserici de lemn cu trei turlle din Moldova, aspecte istorice și artistice.*

5. Maria VIERU-IȘAEV, istoric, cercetătoare, *Proteste de anticomuniste din 2002 și ... opincile. Pagini de istorie orală.*

6. Elena ȘIȘCANU, dr., conf. univ., cerc. șt. coord., Secția Etnografie, MNEIN, *Piese muzeale, ce reflectă cultura urbană, elemente ale vieții cotidiene.*

7. Irina CIOBANU, Alexandra PÎNZARI, restauratoare de textile, Secția Restaurare și Conservare, MNEIN, *Reflecții asupra activității atelierului de restaurare a textilelor din cadrul Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală.*

8. Mihai DOHOT, dr., custode fonduri, Secția Patrimoniu, Evidență și Completare, MNEIN, Universitatea Valahia, Târgoviște, *Conservarea preventivă în cadrul MNEIN: realități, probleme și perspective.*

Secțiunea Științele Naturii (Biblioteca MNEIN).

Moderatori: *Sergiu PANĂ, dr., șef secție Științele Naturii, Stela CURCUBĂȚ, dr., șefa secției Grădina Botanică și Vivariu, MNEIN.*

1. Gheorghe POSTOLACHE, dr.hab., prof. cerc., Grădina Botanică Națională (Institut) „Alexandru Ciobotaru”, *Arborii seculari – o categorie aparte a patrimoniului natural din municipiul Chișinău.*

2. Tatiana IZVERSCAIA, Veaceslav GHENDOV, Nina CIOCARLAN, Ghennadii SIRODOEV, National Botanical Garden (Institute), Institute of Ecology and Geography, *Rare and endangered Rubiaceae species in the flora of Republic of Moldova.*

3. Т.Д. ИЗВЕРСКАЯ, В.С. ГЕНДОВ, Национальный Ботанический сад (Институт), г. Кишинёв, Т.Д. ШАРАПАНОВСКАЯ, ГУ «Государственный заповедник «Ягорлык» с. Гояны, Дубосарского района, *Современное состояние флоры ГУ «Государственный Заповедник «Ягорлык».*

4. Aureliu BURGHELEA, cerc. șt., Institutul de Ecologie și Geografie, Chișinău, *Învelișul de sol ca component al peisajului luncii râului Răut din Regiunea de Dezvoltare Nord (studiu de caz).*

5. Stela CURCUBĂȚ, dr., șefa secției Grădina Botanică și Vivariu, Sergiu PANĂ, dr., șef secție Științele Naturii, Irina BADIUC, șefa secției Patrimoniu, Evidență și Completare, MNEIN, *Metode și procedee practice de alcătuire a ierbarelor științifice.*

13.00-14.00 – Pauză

14.00-16.00 – Sesiune de comunicări

Secțiunea *Etnografie și Muzeologie (Sala de Conferințe)*

Moderatori: Andrei PROHIN, dr., secretar științific, Nicolae DUDNICENCO, dr., cerc. șt. superior, Secția Etnografie, MNEIN.

1. Sergiu BODEAN, drd., Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, cerc. șt., MNEIN, *Tîrnova-„Fîneț” – o așezare cucuteniană din bazinul r. Răut.*

2. Denis TOPAL, dr., cerc. șt., Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Sergiu BODEAN, drd., Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, cerc. șt., Secția Etnografie, MNEIN, *Colecția ceramică de la Cetatea Albă din patrimoniul Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală.*

3. Teodor CANDU, dr., conf. cerc., director prim-adjunct, MNEIN, *Mărturii de natură etnografică și cu privire la cotidian în documentele Fondului Dicasteriei Duhovnicești din Chișinău din anul 1814.*

4. Dorin LOZOVANU, dr., cerc. șt. coord., Secția Etnografie, MNEIN, *Caracteristicile etno-culturale la recensămintele populației.*

5. Elena REȘETNIC, drd., cerc. șt. stagiar, MNEIN, *Interferențe dintre cultura elitelor și cea tradițională la înc. sec. XX în satul Lozova din Basarabia. Studiu de caz: caietul de rețete al învățătoarei Maria Krupskaia.*

6. Nicolae DUDNICENCO, dr., cerc. șt. superior, Secția Etnografie, MNEIN, *Cunoștințe ale poporului român referitoare la alun.*

7. Nicolae DUDNICENCO, dr., cerc. șt. superior, Secția Etnografie, MNEIN, *Utilizarea gutuiului la poporul român.*

8. Andrei PROHIN, dr., secretar științific, MNEIN, *Plugul de aur în folclorul românesc.*

Secțiunea Științele Naturii (Biblioteca MNEIN)

Moderatori: Sergiu PANĂ, dr., șef secție Științele Naturii, Valeriu DERJANSCHI, dr.hab., prof. cerc., cerc. șt. coord., Secția Științele Naturii, MNEIN.

1. Irina BADIUC, șefa secției Patrimoniu, Evidență și Completare, Sergiu PANĂ, dr., șef secție Științele Naturii, Stela CURCUBĂȚ, dr., șefa secției Grădina Botanică și Vivariu, MNEIN, *Evidența bunurilor culturale aflate în gestiunea muzeelor.*

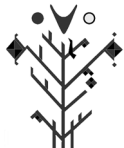
2. Valeriu DERJANSCHI, dr.hab., prof. cerc., cerc. șt. coord., Secția Științele Naturii, MNEIN, Institutul de Zoologie al USM, *Heteropterele (Hemiptera) în colecția „R. Stepanov” din Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală.*

3. Cristina ȚUGULEA, dr., cercetător științific superior, Institutul de Zoologie, Secția Științele Naturii, MNEIN, *Agrotis puta (Hübner, 1803) (Lepidoptera, Noctuidae) – specie nouă în fauna Republicii Moldova.*

4. Teodor OBADĂ, cerc. șt., Institutul de Zoologie, Universitatea de Stat din Moldova; MNEIN, *Note preventive despre colecția de vertebrate terestre de la Goianul Nou.*

5. Teodor OBADĂ, cerc. șt., Institutul de Zoologie, Universitatea de Stat din Moldova; MNEIN, *Ordinul Proboscidea Illiger, 1811 din Ponțianul Republicii Moldova.*

16.00-16.15. – Concluzii

ETNOGRAFIE ȘI MUZEOLOGIE

PROIECTUL DE RESTAURARE ȘI REVITALIZARE A CLĂDIRII FOSTEI CONDUCERI A ZEMSTVEI GUBERNIALE A BASARABIEI

*Petru VICOL,
drd., director general, MNEIN*

Discuții mai constructive privind revitalizarea cartierului muzeal s-au început în 2018, odată cu elaborarea Planului Urbanistic de Detaliu (PUD) și a conceptului spațial-arhitectural al revitalizării cartierului, fiind primul document care prevedea determinarea unor principii generale de dezvoltare a cartierului prin stabilirea condițiilor de restaurare și reabilitare a clădirilor de patrimoniu, a principiilor generale în elaborarea și amplasarea proiectelor individuale a construcțiilor noi, precum și a etapelor de implementare. Obiectivul cu numărul trei al PUD-lui este restaurarea și a imobilului fostei Adunări a Zemstvei Basarabiei, edificat în perioada 1854-1856, cu modificările ulterioare. În acest scop, în 2022, în cadrul proiectului de investiții capitale, a fost elaborat proiectul „Restaurarea și reabilitarea imobilului cu nr. cadastral 0100521.431.13, din str. M. Kogălniceanu nr. 82, Chișinău, monument de arhitectură, artă

și istorie – Clădirea fostei conduceri a Zemstvei guberniale a Basarabiei". Proiectul de execuție cuprinde un set de documente care stabilesc etapele de intervenție asupra imobilului, precum și stabilesc funcționalitatea spațiilor: săli polivalente, spații pentru expoziții, ateliere de restaurare etc.

Scopul prezentării acestui studiu este sensibilizarea opiniei publice și a autorităților despre necesitatea susținerii acestui proiect de restaurare a monumentului de arhitectură și crearea în acest spațiu a unui centru social-cultural și științific în orașul Chișinău.

ROLUL ȘI IMPORTANȚA PROMOVĂRII ACTIVITĂȚILOR MUZEULUI NAȚIONAL DE ETNOGRAFIE ȘI ISTORIE NATURALĂ PE PIAȚA MEDIATICĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA

Elena COJOCARI, drd., *directoare adjunctă
Proiecte Culturale și Educative, MNEIN,*

Vitalie GUȚU, drd., *lector universitar,
Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării,
Universitatea de Stat din Moldova*

Într-o eră în care omul este obișnuit să i se ofere spații de afirmare și, în același timp, captare a informațiilor din mediul public, promovarea devine un imperativ, cu atât mai mult promovarea patrimoniului muzeal, care mult timp a fost conceput ca un element static și inactiv. În ultimii ani, muzeele au lărgit spectrul activităților, organizând nu doar expoziții și conferințe științifice, dar și activități cu publicul de diferite vârste. Urmând exemplul muzeelor din Europa, instituțiile de profil din Moldova s-au asociat la proiectele internaționale precum *Ziua Internațională a Muzeelor*, *Noaptea Europeană a Muzeelor* și *Zilele Europene ale Patrimoniului*, desfășurând programe culturale, concerte, ateliere și festivaluri, astfel devenind mai atractive pentru public. Vizibilitatea Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală a crescut odată cu participarea specialiștilor muzeografi la completarea dosarelor elementelor incluse în Lista Reprezentativă a Patrimoniului Cultural Imaterial UNESCO: *Colindatul de ceată bărbătească* (2013), *Tehnici tradiționale de realizare a scoarțelor în România și Republica Moldova* (2016), *Practici culturale asociate zilei de 1 Martie (Mărțișo-*

rul) (2017) și *Arta cămășii cu altiță – element de identitate culturală în România și Republica Moldova* (2022). Pe parcursul acestor ani, au fost organizate mai multe activități în cadrul muzeului și a comunităților locale, destinate să stimuleze interesul publicului și să valorifice potențialul artistic al purtătorilor patrimoniului cultural imaterial.

Datorită acestui segment, activitățile/evenimentele sau acțiunile muzeului au căpătat noi valențe și s-au pliat pregnant în stilistica fenomenului de promovare și mediatizare. Or, dacă vorbim despre activitățile Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală, trebuie să specificăm faptul că și acestea au devenit importante pe agenda redacțională a instituțiilor de presă din spațiul românesc. În prim-plan au fost emisiunile culturale din agenda televiziunilor Moldova 1 și TVR Moldova, sub regia cărora au apărut emisiuni despre evenimentele organizate la muzeu și despre protagoniștii lor, emisiuni dedicate tradițiilor și meșteșugurilor, dintre care cea mai îndelungată și productivă colaborare este cu emisiunea „Tezaur”, realizată de Irina Ropot. Importante sunt participările colaboratorilor muzeului la emisiuni de promovare a patrimoniului muzeal, în special înainte de eveniment, întrucât sporesc vizibilitatea activității muzeului și atrag mai mult public. Perpetuarea anuală a evenimentelor creează obișnuința de a realiza emisiuni în ajunul lor, deoarece expozițiile și evenimentele mereu sunt inovative, cu concepte, exponate și participanți noi. De obicei, protagoniștii acestor emisiuni sunt membrii administrației muzeului, șefii secțiilor Etnografie, Științele naturii, Patrimoniu, Evidență și Completare, Conservare și Restaurare, dar și angajați activi, care depun sârguință și dedicație în realizarea expozițiilor, atelierelor, școlilor de vară, târgurilor și festivalurilor. În ultima perioadă, activi în acest domeniu au fost și colaboratorii filialelor

muzeului: Complexul Muzeal „Saharna-Țipova”, Rezina și Conacul Balioz, Ivancea. Deși unele emisiuni apar în aceeași perioadă de timp în fiecare an, fiind dedicate sărbătorilor de iarnă, tradițiilor pascale, tradițiilor asociate zilei de 1 martie etc., spectrul protagoniștilor și activităților organizate la muzeu, sau cu participarea muzeografilor, mereu diferă, ceea ce menține vie curiozitatea și atenția publicului. Astfel, dacă e să urmărim ratingul emisiunilor culturale cu participarea muzeografilor, vedem o creștere a numărului de emisiuni TV, Radio și pe platforme online, o diversificare a tematicilor și o sporire a interesului din partea publicului. În ceea ce privește timpul acordat emisiunilor culturale, în comparație cu cele politice și social-economice, constatăm că domeniul culturii nu constituie o prioritate la etapa actuală, fapt ce ne motivează să lucrăm pentru sporirea vizibilității patrimoniului cultural în eter și a captării atenției publicului.

INSTALAȚIILE DE FOC PENTRU ÎNCĂLZIREA LOCUINȚEI ȘI PREPARAREA HRANEI DIN INTERFLUVIUL PRUTO-NISTREAN

Varvara BUZILĂ,

dr., conf. univ., șefa Secției Etnografie, MNEIN

Instalațiile de foc pentru încălzirea spațiului și pentru prepararea hranei sunt vechi și indisolubil legate de evoluția locuinței, a condițiilor geografice și climaterice, a celor socio-economice și a tradițiilor culturale. Ele formează un domeniu bogat din punct de vedere fenomenologic, având multe implicații în modul de viață tradițional. Desprindem din el câteva, evidente: captarea focului și a căldurii pentru încălzirea încăperii și prepararea bucatelor, amenajarea interiorului, alimentație, odihnă, obiceiuri ce țin de vârstele omului și cele calendaristice, de muncă, tehnici de construcție etc. În literatura etnografică referitoare la spațiul pruto-nistrean, această temă a fost atinsă doar tangențial în lucrări colaterale temei enunțate de noi. Pornind de la aceste două argumente – a multiplelor relații cu alte domenii ale culturii și cu rămânerea acestui domeniu nestudiat, – cu intenția de a recupera științific această temă, am considerat util să o abordăm pentru a cunoaște ponderea acestor instalații în modul tradițional de viață, cum au evoluat în timp și sub ce forme.

Sunt analizate sursele scrise din secolele XIX-XX, imaginile de arhivă, descrierile de teren. Sunt puse în valoare contribuțiile cercetătorilor la conturarea cadrului problematic, pentru a putea preciza mai bine sarcinile acestei cercetări, încât ea să asigure o dezvoltare a domeniului etnografic. O sarcină asumată este cea a identificării diferitelor tipuri de instalații de foc, descrierea lor ca

aspect și funcție, relația cu întreaga încăpere în care sunt amplasate. Este luat în discuție lexicul îndătinat, prin care sunt desemnate diferitele părți ale acestor instalații. Pentru prima oară, se pune accentul pe constructorii acestora. În spațiul rural, atât bărbații, cât și femeile construiau instalațiile de foc, pentru femei acesta fiind singurul domeniu în care aveau acces ca constructori, toate celelalte construcții sunt făcute de către bărbați. În special femeile clădeau cuptoarele de copt, cuptorușele din curte, sobele.

O problemă, care se impune ca inevitabilă, este cea a evoluției instalațiilor de foc pe parcursul ultimelor două secole. Punctăm anumite trasee ale ei posibile în aria de analiză. Continuarea ei ține de alt nivel al dezvoltării cercetării, într-un cadru mult mai vast.

A fost determinată unitatea de bază pentru toate tipurile de instalații de foc – vatra, ea fiind și cea mai veche. Au fost luate în considerare variate instalații de foc: vatră deschisă pentru gătit, vatră închisă cu plită pentru gătit, vatră închisă pentru copt (cuptor de copt). A fost stabilită relația între sistemul complex reprezentat de vatră, plită, sobă, cuptor de dormit și cuptor de copt și locuința cu două încăperi (încăperea în care familia locuia zi de zi și casa mare, ca spațiu pentru sărbători). A fost reconstruit modul evolutiv al acestor instalații și s-a observat că există un raport direct între mărirea numărului de încăperi ale locuinței, înălțimea pereților ei, mărirea geamurilor și separarea instalațiilor ca formă și funcție.

BISERICI DE LEMN CU TREI TURLE DIN MOLDOVA, ASPECTE ISTORICE ȘI ARTISTICE

*Manole BRIHUNEȚ, protoiereu mitrofor,
doctor în studiul artelor și culturologie,
cercetător științific coordonator, Secția Etnografie, MNEIN*

Lecturând literatura de specialitate cu referință la arhitectura ecleziastică din lemn din Republica Moldova, care în ultimii 30 de ani s-a îmbogățit cu un număr considerabil de studii de cercetare (Jitaru, Ichim, Bâzgu, Nesterov, Brihuneț), vom observa, în primul rând, diversitatea planimetrică a lăcașelor cercetate. În același timp, în publicațiile dedicate studiului asupra arhitecturii bisericesti din lemn din spațiul Pruto-Nistorean s-a încetățânit afirmația că una din principalele caracteristici a edificiilor din lemn este asemănarea cu casele țărănești.

Fiind de acord doar parțial cu această teză, ne-am propus ca, în baza documentelor de epocă, să demonstrăm că tipul de biserici cu trei turle, caracteristic localităților din Rzeczpospolita (Podolia și Galiția), a fost destul de răspândit și în Moldova. În prezent, acest tip de biserici s-a păstrat doar într-un sit, în Moldova din partea dreaptă a Prutului, și anume în schiturile Țibucani (Neamț) – 1774 și Brădicești (Iași) – 1774.

În Moldova de Est, cel mai cunoscut și documentat monument de acest tip a fost biserica de lemn din satul Recea (Râșcani), care își are proveniența din schitul Jabca (Șoldănești) – 1774, dispărută, cu regret, în a doua jumătate a secolului al XX-lea.

Alte două biserici, cu aceleași caracteristici tipologice la origini, s-au păstrat până astăzi, doar că fără turle, una dintre acestea

fiind lăcașul din satul Glinjeni (Fălești), acoperișul căreia a suferit modificări în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Iar celei de-a doua biserici, situată în satul Pânășești (Strășeni), îi dispar turlele în procesul transferului din mănăstirea Frumoasa (Călărași).

Fenomenul răspândirii acestui tip de biserici îl putem observa începând cu a doua jumătate a secolului al XVIII-lea – începutul secolului al XIX-lea, în localitățile din stânga Prutului: Ivancea (Orhei), Cinișeuți (Rezina), Albineț (Fălești), Saharna (Rezina); Rezina (Rezina), Slobozia Hoginești (Călărași), Hârjauca (Călărași) și în alte localități încă neidentificate.

În această ordine de idei, vom prezenta în comunicarea noastră atât contextul politic și economic al răspândirii acestui tip de biserici în spațiul Moldovei istorice, cât și istoricul fiecărui lăcaș în parte, pentru a elucida un șir de aspecte ce țin de arhitectonica, planimetria, tehnicile și materialele de construcție, meșterii, fondatorii, ctitorii, ș.a.

PIESE MUZEALE, CE REFLECTĂ CULTURA URBANĂ, ELEMENTE ALE VIEȚII COTIDIENE

*Elena ȘIȘCANU,
dr., conf. univ., cerc. șt. coord., Secția Etnografie, MNEIN*

Colecția de piese etnografice a MNEIN, venite din spațiul urban, ilustrează cu prisosință, perpetuarea culturii tradiționale, considerată mult timp, exclusiv rurală și care, de fapt, exprimă istoria și civilizația acestui spațiu.

Nu putem face o delimitare strictă între cultura tradițională rurală și cea orășenească. Cultura populară și cultura urbană coexistă, trăiesc împreună, comunică între ele, relaționează una cu alta și este într-o legătură interdependentă. Urbanul a fost încărcat cu imaginația populară, iar popularul a fost urbanizat. Acest proces este condiționat de trei momente, în primul rând: toate orașele (în special cele vechi), au la baza apariției sale așezările rurale, care au păstrat elemente ale culturii tradiționale; în al doilea rând, majoritatea populației urbane (în special în orașele basarabene), este venită din spațiul rural, aducând cu sine și elementele culturii tradiționale populare, considerate strict rurale; în al treilea rând, mișcarea populației din urbe la sat și tendința locuitorilor satului de a se moderniza, face acest proces ireversibil. Astfel, putem remarca în spațiul urban obiceiurile tradiționale familiale, calendaristice, modul de amenajare a interiorului locuinței, locul pentru icoană (un mic altar), alimentația și prepararea tradițională a acesteia, obiecte de uz casnic, ceramică, vestimentație (în unele cazuri), veselă și tacâmuri, toate însoțite și de obiceiurile și tradițiile practicate cândva în satul tradițional.

Prin urmare, printre bunurile culturale muzeale, provenite din spațiul urban, regăsim sute de covoare tradiționale, prosoape, lenjerie de pat (cearșaf, fețe de pernă), fețe de masă, costume populare pentru femei și bărbați, o serie întreagă de obiecte de uz casnic, documente, dar și arme, artă decorativă, piese de mobilier și textile, piese de orologerie, precum și câteva sute de obiecte decorative din porțelan, faianță, sticlă, argint sau metal comun, știință și tehnică, gravuri, carte veche, obiecte din metale prețioase (argint, aur), bijuterii din metale și pietre prețioase și semiprețioase etc., toate acestea mărturisesc din plin coexistența, comunicarea, relaționarea, legătura interdependentă dintre rural-urban, urban-rural. În acest sens, remarcabilă este scrierea lui V. A. Urechia privind cotidianul urban, precum că nu vei vedea o masă servită frumos, fie cu bucate tradiționale sau mai puțin tradiționale, fără de o față de masă cu broderie și horboțică sau cum mai scria el: „(...) peșchir curat pe măsuța cea rotundă”. Acest fenomen îl regăsim și astăzi în multe locuințe urbane.

Chiar dacă multe dintre exponatele aflate în muzeu au dispărut din realitatea cotidiană, iar majoritatea au suferit modificări de conținut, devenind în multe cazuri altceva, de exemplu: un ștergar de cap transformat în prosop, adăugându-i-se horboțică etc., obiectele etnografice parvenite din spațiul urban, parte ale patrimoniului, demonstrează faptul că tradiția este foarte puternică și vrem nu vrem, ne însoțește peste tot, și în tot timpul. Una din consecințele acestei permanențe se conturează, pe zi ce trece, tot mai mult. Este vorba de produsele artisanale care direct păstrează elementul tradițional, fenomen ce a condus la creșterea numărului de meșteri populari. Gama produselor create de acești meșteri, este tot mai bogată și impresionantă, diversă, începând cu prelucrarea lemnului, ceramicii, terminând cu țesutul și broderia, croșetatul și împletitul. Toate având o valoare artistică excepțională.

Orășenii în ultimul timp, încep să poarte, ca fiind la modă și de bun gust, diverse obiecte de îmbrăcăminte „în stil și cu motive populare” – iile spre exemplu, își decorează apartamentul cu diferite țesături, de sorginte populară, sau cu vase și alte obiecte din ceramică.

Paradoxal, dar este o realitate, astăzi orașele, centrele culturale sunt acelea care contribuie la conservarea, păstrarea, perpetuarea și dezvoltarea elementului tradițional, etnografic, atât cel material, cât și cel spiritual (prin târguri, festivaluri, muzee). Astfel, cultura urbană astăzi reprezintă un amalgam de elemente și tehnologii moderne împletite judicios cu cele tradiționale, reflectate în viața cotidiană.

REFLECȚII ASUPRA ACTIVITĂȚII ATELIERULUI DE RESTAURARE A TEXTILELOR DIN CADRUL MUZEULUI NAȚIONAL DE ETNOGRAFIE ȘI ISTORIE NATURALĂ

Irina CIOBANU, Alexandra PÎNZARI,
restauratoare de textile,
Secția Restaurare și Conservare, MNEIN

Lucrarea ține să pună în valoare experiența restauratoarelor de textile care activează în Secția Restaurare și Conservare a Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală, văzută în contextul teoriei și practicii restaurării acestui tip de piese. Activând de 5 ani, am reușit să realizăm mai multe acțiuni ale procesului de restaurare. A fost studiată colecția de covoare a muzeului, care întrunește în prezent peste 1700 de piese. Marea majoritate dintre acestea sunt foarte vechi și, deci, necesită măsuri de conservare sau restaurare.

Ca să putem practica restaurarea, am studiat condiția tehnică și intervențiile ocazionale ale restauratorilor anteriori. Chiar dacă sunt destul de puține, am reușit să observăm cum a evoluat această practică în timp. Din literatura de specialitate, ne-am documentat privind principiile moderne de restaurare a țesăturilor de tip covor, ca să reușim să le exersăm și să le aplicăm în lucru. Am experimentat mai multe tehnici de restaurare, fiecă piesă deteriorată, solicitând de la noi alte și alte abordări, ca să respectăm, de fiecare dată, tehnica și înfățișarea originală a obiectului. Am acumulat o anumită experiență vopsind firele de lână cu coloranți naturali, pentru a obține nuanțele necesare, încât să le potrivim cu cele din țesătura restaurată. Am făcut observațiile necesare pentru a putea avansa în acest domeniu destul de dificil.

Restaurarea este înțeleasă ca o intervenție asupra unui obiect de patrimoniu (mobil sau imobil) aflat într-un grad oarecare de degradare, cu scopul de a o aduce într-o stare cât mai apropiată de cea originală. Orice demers de conservare și restaurare trebuie să urmeze o ordine strictă cu privire la etapele de lucru, începând de la analiza vizuală și finalizând cu întocmirea fișei de restaurare, descrierea intervențiilor efectuate. În funcție de starea de deteriorare a firelor de urzeală și bătătură, perioada de restabilire durează de la o săptămână până la câteva luni, uneori chiar și ani.

Pe parcursul a 5 ani de activitate, în atelierul de restaurare a covoarelor al Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală, s-au consolidat în total 54 de covoare din secolele XVIII-XX. Ne-am axat pe cele mai valoroase piese, ca să le putem salva de la distrugere și, de cele mai multe ori, am lucrat la bunurile culturale care urmau să fie demonstrate în expoziții. Ne-am dorit ca ele să arate bine.

Atelierul restaurează piesele recomandate de Consiliul de Restaurare al Muzeului. De doi ani, dispunem de condiții adecvate activității de restaurare: atelier, mese, rame, materie primă, ceea ce ne ajută mult în asigurarea calității lucrului gata.

CONSERVAREA PREVENTIVĂ ÎN CADRUL MNEIN: REALITĂȚI, PROBLEME ȘI PERSPECTIVE

Mihai DOHOT,

*dr., custode fonduri, Secția Patrimoniu,
Evidență și Completare, MNEIN, Universitatea Valahia, Târgoviște*

Protejarea patrimoniului cultural este una din sarcinile de bază atât în instituțiile specializate cu păstrarea obiectelor de valoare, cât și ale cetățenilor care-și conștientizează rolul în societatea contemporană. Regulile consacrate în raport cu experiența nescrisă, după care se conduc muzeografii, alcătuiesc un spectru interdisciplinar deosebit de interesant și captivant al meseriei alese. Esența unei activități de succes în acest domeniu constă, în cea mai mare parte, în micile detalii ce țin în primul rând de respect, responsabilitate, ordine, atenție și perseverență în lucrul cu patrimoniul. Un domeniu cvasi-necunoscut, chiar și pentru colegii de breaslă, custozii de fonduri și curatorii de colecții rămân în Secția Patrimoniu o *terra incognita*. În acest sens, pe de-o parte, teoria și aspectele practice ale activității de conservator pot fi utile și domeniilor științifice conexe, pe de altă parte, este necesar un dialog continuu și un schimb de informații utile cu specialiștii din instituțiile de resort din țară și străinătate pentru rezolvarea unor situații dificile și implementarea tehnologiilor avansate în lucrul cu patrimoniul cultural mobil. Astfel, continuitatea tradiției muzeale ține și de perfecționarea metodelor de lucru pentru transmiterea experienței de lucru generațiilor viitoare, în spiritul conservării valorilor culturale mobile, fiind stabilită ca prioritate în activitatea noastră.

TÎRNOVA-„FÂNEȚ” – O AȘEZARE CUCUTENIANĂ DIN BAZINUL R. RĂUT

*Sergiu BODEAN, drd.,
Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava,
cercetător științific, Secția Etnografie, MNEIN*

Pe parcursul activității sale, muzeograful, arheologul Gh. Sergheev (1907-1974) a efectuat mai multe prospecțiuni arheologice în siturile culturii Cucuteni-Tripolie din spațiul Prut-Nistru. Printre așezările prospectate se numără și cea situată lângă com. Tîrnova, r-nul Dondușeni, în punctul „Fâneț”. După unele informații sumare, primele cercetări de suprafață în această așezare au fost efectuate de către P. Grițenco în anul 1954. Colecția de materiale arheologice recuperată de către Gh. Sergheev, în luna octombrie a anului 1955, consta din fragmente ceramice, piese de silex și alte roci, două statuete antropomorfe feminine. Abundența materialului de suprafață se datora arăturii adânci, efectuată în anul precedent, în vederea plantării unei vii. O parte din artefacte au fost donate casei de pioneri din localitate, iar cele mai reprezentative piese au fost preluate pentru a fi depuse la Muzeul de Stat de Istorie și Studiere a Ținutului din RSSM (actualmente MNEIN).

Situl eneolitic menționat se află la 1,29 km SE de localitate, pe marginea unui platou flancat de văi adânci. Prin una dintre văi își are cursul un afluent de stînga al r. Răut. Conform imaginilor satelitare și ortofotoplanurilor, așezarea are structura internă complexă și diametrul de aproximativ 300-330 m. Situl este mărginit, după toate probabilitățile, de un șanț. În perimetrul situ-

lui, putem admite prezența cel puțin a încă unui șanț, cu traseul oval, care înconjoară un sector cu dimensiunile de aproximativ 120x70 m. Eventualele prospecțiuni magnetometrice vor preciza supozițiile enunțate. Prin cercetările perieghetice realizate de către noi în anii 2022 și 2023, a fost colectat un lot reprezentativ de materiale arheologice (ceramică bicromă și monocromă, ceramică de uz comun, ceramică cu scoică pisată în compoziție, piese de silex, fragmentul unei statuete antropomorfe). După caracteristicile sale, materialul ceramic are mai multe analogii în siturile încadrate în etapa Cucuteni A-B2 a fazei Cucuteni A-B din spațiul Prut-Nistru (Ciulucani I, Florești V, Glinjeni-„La Glinjenii Noi”, Polivanov Jar II ș.a.).

**COLECȚIA CERAMICĂ DE LA CETATEA ALBĂ
DIN PATRIMONIUL MUZEULUI NAȚIONAL
DE ETNOGRAFIE ȘI ISTORIE NATURALĂ**

Denis TOPAL,

dr., cerc. șt., Muzeul Național de Istorie a Moldovei,

Sergiu BODEAN,

*drd., Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava,
cerc. șt., Secția Etnografie, MNEIN*

În patrimoniul MNEIN se păstrează o colecție de artefacte ceramice care provine din cercetările arheologice de la Cetatea Albă. Ultimele au fost realizate în anii 1918, 1927-1930, 1932-1935, după toate probabilitățile, sub conducerea lui Paul Nicorescu. O altă parte a colecției menționate a fost transmisă în anii '80 ai sec. XX în patrimoniul Muzeului Național de Istorie a Moldovei. Piese aflate în custodia MNEIN aparțin diferitor epoci istorice. Remarcăm prezența fragmentelor ceramice cu firnis negru care provin de la *kylixuri*, unul executat în "stilul elegant" și al altor forme de vase. Un fragment de *kylix* are pictată pe interior imaginea unui tânăr în medalion care, probabil, îl reprezintă pe Dionysos. Pe suprafața exterioară atestăm imaginea unui hippocampus. Din cadrul fragmentelor atribuite epocii elenistice fac parte și cele ale unui *kylix* realizat în tehnica *West slope*. Buza acestuia este decorată cu o ghirlandă, pictată cu lut alb pe stratul de lac. În colecție se păstrează și cinci fragmente de amfore grecești (Heraclea Pontică, Sinope, Rhodos) cu toate ștampilate datate cu sec. IV-II î.Hr. Ceramica ele-

nistică și romană este reprezentată de fragmentele diferitor tipuri de vase, precum și de recipiente întregi. Remarcăm în mod special prezența unei amfore de tipul Șelov F care are pe gât inscripții în limba greacă "Ελίς" și "ΓΛ", realizate cu vopsea roșie. Amfora datează cu a doua jumătate a sec. IV d.Hr. Ceramica medievală este prezentă prin fragmente cu smalt și un vas sferoconic. În prealabil, piesele ceramice din evul mediu pot fi atribuite perioadei Hoardei de Aur, moldovenești și otomane. Plasarea în circuitul științific a acestui lot de materiale provenit din cercetările arheologice de la Cetatea Albă va contribui la o mai bună cunoaștere a realităților istorice petrecute în sudul spațiului Prut-Nistru în epoca antică și medievală.

**MĂRTURII DE NATURĂ ETNOGRAFICĂ ȘI CU PRIVIRE
LA COTIDIAN ÎN DOCUMENTELE FONDULUI
DICASTERIEI DUHOVNICEȘTI DIN CHIȘINĂU DIN ANUL 1814**

Teodor CANDU,

dr., conf. cerc., cerc. șt. coord., Secția Etnografie, MNEIN

Dezvoltarea etnografiei, în ultimele două secole, asemeni altor științe, este un fenomen de seamă al cunoașterii, care se datorează acumulării unui bogat tezaur informațional, chemat să asigure cu surse primare înțelegerea proceselor din comunitățile umane ce stau în obiectivul acestei științe. În pofida acestor realizări, asupra unor categorii de surse s-a insistat mai puțin sau chiar deloc, pentru o mai bună fundamentare a elementelor etnografice, deși credem că ele ar aduce argumente temeinice despre practicarea unor tradiții, obiceiuri, tehnici tradiționale de realizare a bunurilor de uz individual sau comun etc., pentru perioadele anterioare ale istoriei comunităților ce constituie obiect și subiect de cercetare al exponenților acestei științe.

O sursă importantă pentru reconstituirea evoluției obiceiurilor și tradițiilor diverselor populații sunt acele observații și notițe de teren, adunate de-a lungul timpului de generațiile de etnografi care s-au perindat în ultimele două secole. Respectivul s-au constituit în adevărate arhive de folclor, ce servesc la înțelegerea și interpretarea diverselor fenomene și procese etnografice, arhive care sunt folosite *in extenso* pentru argumentarea științifică a paradigmelor etnografiei. În pofida acestor realizări, un volum mare de informații continuă să rămână nevalorificat și ne referim la acele surse documentare care au fost realizate în cu totul alt scop, fie

pentru soluționarea unor chestiuni judiciare, administrative, sau chiar corespondență privată.

De aceea, prin intermediul acestei comunicări, ne propunem să aducem în atenția specialiștilor din domeniul muzeologiei și a etnografiei unele mărturii documentare culese din fondurile arhivistice de la Chișinău, care ar putea să completeze datele și informațiile referitoare la unele aspecte legate de domeniul ce-l avem în atenție. Culegerea acestor date poate fi realizată printr-un studiu sistematic al unor fonduri arhivistice și prin identificarea acelor informații ce sunt strâns legate de preocupările etnografiei. Fiind inventariate și catalogate, ele vor putea consolida unele concepții și fenomene ale științei etnografice.

Bineînțeles că datele ce le punem în discuție, de cele mai multe ori, sunt dispartate, fragmentare, uneori confuze. Totuși, după cum cunoașteți în legătură cu un studiu prezentat acum câțiva ani, dedicat „ierbii fiarelor”, prezența în documentele scrise a unor asemenea mărturii consolidează anumite concepte și idei cu care operează etnografia în ultimele secole. La baza intervenției noastre, stau acele mărturii documentare ce căutăm să le valorificăm în cadrul proiectului de editare a documentelor privitoare la viața de familie și cotidian din Basarabia, de după 1812, unde pe lângă date ce se referă la subiectele invocate, regăsim unele mărturii despre modul cum, la începutul secolului al XIX-lea, erau organizate unele tradiții legate de logodnă, organizarea și întâmpinarea oaspeților, celebrarea unor sărbători, tratamentul tradițional al unor maladii și vicii, dar și percepții ale comunității referitoare la unele așa-numite practici magice. Șirul subiectelor poate fi extins, lucru ce vom căuta să-l realizăm prin intermediul acestei comunicări, dar și a unor cercetări ce le vom valorifica în viitor.

**INTERFERENȚE DINTRE CULTURA ELITELOR ȘI CEA TRADIȚIONALĂ LA ÎNC. SEC. XX ÎN SATUL LOZOVA DIN BASARABIA.
STUDIU DE CAZ: CAIETUL DE REȚETE AL ÎNVĂȚĂTOAREI
MARIA KRUPSKAIA**

*Elena REȘETNIC,
drd., Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă”,
cerc. șt. stagiar, Secția Etnografie, MNEIN*

Maria Krupskaia, născută în 1885, era originară din Petersburg, absolvind acolo universitatea în 1902. Este prima femeie cu studii superioare din Basarabia. Fiind profesoară de biologie, a lucrat foarte mulți ani la școala din Lozova. Se trăgea dintr-o viță de aristocrați din Imperiul Țarist și avea, bineînțeles, un stil de viață diferit de al lozovenilor. În caietul dumneaei găsim tot felul de rețete sofisticate, cu ingrediente deosebite, etc., bucate potrivite statutului ei social și al invitațiilor pe care îi putea avea la masă. În același timp, anii petrecuți în Lozova, și-au spus cuvântul: doamna învățătoare a preluat o mulțime de bucate tradiționale de la femeile din sat. Interferența dintre aceste două culturi diferite, și impac-tul uneia asupra alteia, necesită un studiu aprofundat.

CUNOȘTINȚE ALE POPORULUI ROMÂN REFERITOARE LA ALUN

*Nicolae DUDNICENCO,
dr., cerc. șt. superior, Secția Etnografie, MNEIN*

Printre cei mai valoroși arbuști, din punct de vedere spiritual, în cultura universală și la români, e alunul. Alunul era utilizat în scopuri magice, apotropaice, de prezicere a viitorului. Astfel, în cultura universală, alunul este un simbol al fertilității, al înțelepciunii și al forțelor supranaturale profetice. Din ramurile acestui arbust erau făcute baghete magice și de prezicere. În Europa de Nord și la celți, nuiaua de alun era o unealtă a magicienilor, zânelor și a căutătorilor de aur. Adițional, alunul a fost întotdeauna considerat un simbol puternic al fertilității și ploii. Potrivit folclorului scandinav, o vacă condusă cu nuia de alun oferea abundență de lapte. Se mai crede că alunul aduce noroc îndrăgostiților.

La poporul român, alunul, asemeni altor arbuști, a fost insuficient analizat. Valoroasă este opinia lui Romulus Vulcănescu care este de părere că, în fruntea clasamentului importanței culturale la români, e bradul, urmat de stejar și alun. Acesta era prezent și în diferite obiceiuri. Astfel, în Ajunul de Crăciun, copii înfibgeau bețe din lemn de alun pe morminte, considerându-se că în ele se vor sprijini sufletele morților la deschiderea mormintelor. În Oltenia, copiii, fiind considerați ființe încă pure, fac foc cu lemn de alun, de corn și de jugastru, în miercurea și joia din Săptămâna Patimilor, ca să se încălzească la el zânele bune. O altă credință interesantă constă în faptul că acela care se duce la drum cu bâte de alun va avea noroc. Din creanga verde de alun sau de răchită se confecționează,

În Bihor, cununa miresei, astfel simbolizând viața trainică și fecunditatea. În comunitățile de țigani din spațiul românesc se obișnuiește ca, la nunta fetelor, ginerele să dea în dar socrului, soacrei și cumnaților câte un băț de alun, împodobit cu diverse ornamente. Se consideră că cine visează alune va avea parte de o bucurie. Fructele de alun au și o mare valoare nutritivă, fiind utilizate și astăzi ca ingredient în cofetărie. Crengile erau utilizate la împletirea gardurilor și ca undiță. Unii gospodari chiar împleteau panere din lemn de alun în loc de nuiiele de răchită. Din lemn de alun se confecționa rășchitoarea. Cercurile la vasele din doage, ca de exemplu cofițele, doinițele, erau făcute din lemn de alun. Scoarța, frunzele, florile și fructele erau utilizate în medicina populară, acestea erau utilizate și ca ingredient pentru prepararea coloranților naturali. Actulmente, în satul Costești (raionul Ialoveni), mulți locuitori sădesc copaci de alun în ogradă, unii chiar aduc puiți de alun de peste hotarele Republicii Moldova. Suntem de părere că alunul a contribuit considerabil la evoluția societății românești.

UTILIZAREA GUTUIULUI LA POPORUL ROMÂN

Nicolae DUDNICENCO,

dr., cerc. şt. superior, Secția Etnografie, MNEIN

Printre cei mai adorați și valoroși arbori, din punct de vedere alimentar, la numeroase popoare, inclusiv la români, a fost și este gutuiul care, asemeni altor copaci, a fost investigat insuficient de către cercetători. Printre etnografiile care au menționat despre gutui sunt: V. Butura, D. Onica, E. Reșetnic ș.a. Se consideră că patria lui de origine e regiunea Caucazului. Ulterior, în primul mileniu î.Hr., a ajuns în Levant și în sud-estul Europei, mai devreme decât mărul. Gutuiul a jucat un rol important în mitologia și în alimentația greacă, romanii îl păstrau în miere și l-au numit, în mod corespunzător, *melimelum* (mărul cu miere). În Europa medievală, gutuile erau folosite pentru umpluturi, sosuri. În Țara Moldovei, gutuile erau menționate de către unii călători străini. În perioada interbelică, gutuii erau cultivați în regiunea Tighinei, Izmail și Cahul.

La poporul român, gutuiul, asemeni altor fructe (precum mărul, para) care au înveliș dur sau care sunt zemoase și au mai multe semințe, are însușiri fecundatoare și de aceea este prezent în riturile de naștere, botez, nuntă și înmormântare. Se consideră că cine visează gutuie va avea parte de momente de amăgire, sentimente de părere de rău, agresiuni din partea celor din jur, dar poate să fie și semn de noroc în căsătorie. Fructele, rădăcina, semințele, florile și frunzele arborelui se utilizau și se folosesc în medicina umană tradițională. Principiile active din fructe acționează astringent, stomahic, aperitiv și fortifiant, hepatic. Frunze-

le erau utilizate la vopsirea fibrelor naturale în galben și negru. Fructele gutuiului, în trecut și prezent, erau și sunt consumate în stare proaspătă sau prelucrate, astfel obținându-se dulcețuri, gemuri, compoturi, fiind utilizat și ca ingredient în alimentație. Actualmente, în satul Costești (raionul Ialoveni) este foarte apreciată dulceața din gutui, preparată în amestec cu struguri de soi Moldova. În Costești, ca și în alte sate din Republica Moldova, lemnul de gutui este utilizat la afumarea cărnii, fructele de gutui sunt puse la murat împreună cu legume. Din frunzele de gutui se prepara un ceai foarte delicios. În unele localități din spațiul românesc, în timpul fermentării vinului, se pun bucăți de fructe de gutui (date prin răzătoare), pentru a oferi o aromă deosebită vinului, iar în alte regiuni se pun bucăți de gutui legate (atârinate) de o ață în butoaiile cu vin. Atmosfera creată de gutui este redată foarte bine în versurile cântecului *Galbenă gutuie*, autor al căreia este cercetătoarea și interpreta de muzică populară M. Mocanu. Considerăm că gutuiul a contribuit semnificativ la evoluția societății românești, îndeosebi în domeniul culinar.

PLUGUL DE AUR ÎN FOLCLORUL ROMÂNESC

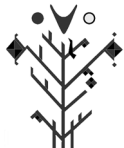
Andrei PROHIN,
dr., secretar științific, MNEIN

În gândirea populară, munca e privită drept una din marile valori umane. În special, munca pământului este elogiată în mai multe narațiuni, cum ar fi povestea plugului de aur. O întâlnim la sfârșitul secolului al XIX-lea, atestată în dreapta Prutului, mai târziu fiind culeasă și în Basarabia. În majoritatea variantelor, se relatează cum un împărat a confecționat un plug de aur, trimițând slujitorii să întrebe oamenii cât valorează plugul sau ce poate face. Numai Preminte Solomon a știut să răspundă: „dacă va ploua în luna lui mai, nimene nu-l poate prețui, iar de nu va ploua, acel plug nu face nici un ban”.

Din poveste, conchidem că valoarea plugului de aur nu constă în metalul prețios, ci în utilitatea sa practică. Plugul devine prețios doar prin munca agricultorului, comparată cu aurul. Potrivit unei variante basarabene, „plugăria îi aurăria. Dacă plugarul plugărește, toată suflarea se hrănește”. În alte povești (*Comoara, Ulciorul cu galbeni, Comoara îngropată în vie*), munca agrară și roadele ei sunt asemuite cu „o comoară de bani” sau cu „o oală cu galbeni de aur”. Concomitent, autorul anonim relativizează prețul aurului care, de sine stătător, nu poate face glia să rodească. Nici munca omului nu e îndeajuns, deoarece roada depinde de ploile căzute la timp și în cantitate suficientă. În subtextul parabolei, ne apare ipostaza ambivalentă a plugarului: truda lui e scumpă ca aurul, dar o însoțesc greutatea și incertitudinea.

Ca etalon valoric suprem, plugul de aur e menționat în unele proverbe: „femeia bună e plug de aur în casa omului”; „măiestria-i

plug de aur". În unele variante ale *Plugușorului*, această unealtă este zugrăvită prin epitetele „de argint”, „împodobit cu aur și mărgărint”, „cu tânjele aurite” ș.a. Referințe la plugul de aur întâlnim și în culturile altor popoare (iranieni, siamezi, sciți). Analizându-i semnificațiile, înțelegem mai limpede implicațiile poveștii românești. Plugul de aur e asociat regelui și e plasat într-un timp mitic, al modelelor exemplare. Valoarea plugului de aur o relevă, nu întâmplător, anume împăratul Solomon, deținător al înțelepciunii divine. Se sugerează astfel că plugăria ocupă vârful ierarhiei valorice în gândirea populară, fiind rânduită de Însuși Dumnezeu.

ȘTIINȚELE NATURII

ARBORII SECULARI – O CATEGORIE APARTE A PATRIMONIULUI NATURAL DIN MUNICIPIUL CHIȘINĂU

Gheorghe POSTOLACHE,

dr.hab., prof. cerc., Grădina Botanică Națională (Institut)

„Alexandru Ciubotaru”, Chișinău

Arborii seculari sunt exemplare solitare sau grupuri mici izolate de arbori, impresionanți prin vârstă, dimensiuni, frumusețe, raritate, sau prin faptul că au fost martorii unor evenimente istorice. Totodată, arborii seculari reprezintă o categorie aparte a patrimoniului natural.

Conform *Legii privind fondul ariilor naturale protejate de stat* (1998), în municipiul Chișinău au fost înregistrați 88 de arbori seculari, în 42 de amplasamente. În funcție de proveniență, arborii din mun. Chișinău au fost împărțiți în două categorii: arbori seculari autohtoni (stejarul pedunculat, fagul, frasinul, paltinul-de câmp, plopul-alb, plopul-cenușiu, pârul, teiul, ulmul) și *arbori alohtoni* (bradul-caucazian, cedrul-de-California, dudul, glădița, maclura pomiferă, molidul-argintiu, molidul-de-Canada, molidul, platanul, sâmbovina, sofora, pinul-negru). În funcție de valoare,

majoritatea arborilor au fost atribuiți la categoriile de arbori longevivi și ornamentali. În funcție de starea de sănătate, din totalul celor 88 de arbori seculari, numai 19 au fost atribuiți la categoria de arbori sănătoși, iar 35 au fost parțial afectați de diferite impac-turi. Așadar, 56 de arbori din mun. Chișinău au fost validați, fapt care ar permite încadrarea lor în Lista arborilor protejați de stat. În funcție de valoare, majoritatea arborilor au fost atribuiți la catego-riile de arbori longevivi și ornamentali. Cei mai valoroși arbori din mun. Chișinău sunt stejarul de la Schinoasa și cedrul-de-California. 29 de arbori seculari protejați de stat se propune de a fi excluși din Lista arborilor protejați de stat, deoarece, actualmente, majorita-tea nu mai există (unii au fost doborâți de vânt, alții s-au uscat).

Se propune de inclus în Lista arborilor seculari de stat stejarul pedunculat (*Quercus robur*) din strada Vasile Alecsandri, molizii din strada A. Mateevici, nr. 111, sofora din Parcul „Dendrariu”.

Starea generală a patrimoniului natural privind arborii secu-lari din municipiul Chișinău necesită a fi îmbunătățită, urmând a fi efectuate lucrări de îngrijire (în special, de astupare a scorburilor; de eliminare a arborilor care umbresc coroana ș.a.).

Cercetările au fost efectuate în cadrul Proiectului de cerceta-re și inovare 20.80009.7007.01 „*Evaluarea vegetației spontane din Republica Moldova pentru conservarea și utilizarea durabilă a di-versității plantelor și resurselor genetice vegetale în contextul adap-tării la schimbările climatice*”.

RARE AND ENDANGERED RUBIACEAE SPECIES IN THE FLORA OF REPUBLIC OF MOLDOVA

*Tatiana IZVERSCAIA*¹, *Veaceslav GHENDOV*¹,
*Nina CIOCARLAN*¹, *Ghennadii SIRODOEV*²,

¹ *National Botanical Garden (Institute), Chisinau, Republic of Moldova*

² *Institute of Ecology and Geography, Chisinau, Republic of Moldova*

Within the framework of scientific study of the Laboratory of Spontaneous Flora and Herbarium of the National Botanical Garden (Institute) of the Republic of Moldova, it was established that the Rubiaceae family in the flora of the Republic of Moldova includes 27 species belonging to 4 genera. According to the IUCN criteria, 15 species are assessed as rare, including 3 ruderal taxa (*Galium spurium* L., *G. tricornutum* Dandy and *Sherardia arvensis* L.). Of these, critically endangered (category CR) – 5 species, endangered (category EN) – one, vulnerable (category VU) – two, and species with data deficiency (category DD) – 4, near threatened species (category NT) – 1, and 2 species (*Galium boreale* L. and *Galium tricornutum* Dandy) are considered regionally extinct (category RE). They differ in the number and vitality of populations, local distribution and, along with the types of relatively low risk of extinction, are extremely rare.

Six species of high rarity categories (critically endangered, endangered and vulnerable), growing in habitats with natural plant communities, should be included in the 4th edition of the Red Book of the Republic of Moldova – *Asperula tenella* Heuff. ex Degen (vulnerable species [category VU], A2ce+4ce; B2ab(i,ii,iii,iv); D2), *Cruciata laevipes* Opiz (endangered species [EN], A2ce+4cc;

B2ab(i,ii,iii,iv), *Galium rivale* (Sibth. et Smith) Griseb. (critically Endangered [CR], A4ce; B2ab(iii,iv), *G. ruthenicum* Willd. (critically Endangered [CR], A2cde+4ce; B2ab(i,ii,iii,iv), *G. tinctorium* (L.) Scop. (critically Endangered [CR], A2ce+4ce; B2ab(i, iii) and *G. volhynicum* Pobed. (vulnerable species [VU], A2c+4c; B2b(i, iii,iv). We propose to include in the list of species protected by law in the Republic of Moldova all 6 enumerated species from Rubiaceae family.

Acknowledgments. The research was supported by the NARD through the Project “Research and conservation of vascular flora and macromycobiota of the Republic of Moldova”, 20.80009.7007.22.

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ФЛОРЫ ГУ «ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЗАПОВЕДНИК «ЯГОРЛЫК»

ИЗВЕРСКАЯ Т.Д.^{1,2}, ГЕНДОВ В.С.², ШАРАПАНОВСКАЯ Т.Д.¹

¹ ГУ «Государственный заповедник «Ягорлык»

с. Гояны, Дубоссарского района,

² Национальный Ботанический сад (Институт),

г. Кишинёв, Республика Молдова

Государственное учреждение «Государственный заповедник «Ягорлык» – научно-исследовательское учреждение по охране природы Левобережного Приднестровья и объект природно-заповедного фонда республиканского значения. Расположен на левом берегу Днестра в бассейне р. Ягорлык. Общая площадь 1135 га.

Естественная растительность заповедника сформировалась под значительным антропогенным воздействием, и занимает небольшие разрозненные фрагменты. В настоящее время она представлена дигрессивными вариантами первичных типов степей (луговых и каменистых) и лугов региона, сообществами петрофитной растительности, мелкими участками нарушенных лесов из *Quercus robur* L. и *Q. pubescens* Willd.

В настоящее время уточненный видовой состав включает 837 видов сосудистых растений, относящихся к 393 родам и 97 семействам. Существенное дополнение к видовому составу флоры и новые сведения по общему ареалу видов, определили необходимость современной оценки (в сравнении с данными 2004 года) флористического богатства территории, в том числе уточнения соотношения групп (систематических,

экологических, географических, эколобиоморф), входящих в ее состав, а также составу редких видов территории.

Стациальный анализ (по приуроченности к биотопам) видов показал преобладание растений сухих биотопов на открытых известняковых склонах, общее число которых составляет 267 (31,9%). Среди фитоценологических групп преобладают виды лугово-степные (13,4%), характерные для луговых и настоящих степей (12,8%). Показателем нарушенности растительных сообществ является большое число рудералов – 169 видов (20,2%). В составе биоморф наиболее многочисленна группа гемикриптофитов, включающих почти половину (45,2%) видового состава. Среди экологических групп преобладает группа мезофитов, к которой относится чуть более половины видового состава заповедника (53,2%). Наиболее многочисленны (58,9%) среди них евразиатские (388) и европейские (105) виды. Выявлено 39 адвентивных видов, занесенных, в основном, из различных регионов Америки. Из видов, произрастающих на территории заповедника, 47 (около 6%) встречаются в регионе на границе своего естественного распространения. В составе флоры выявлены 20 эндемичных видов, среди которых преобладают (17 видов) эндемики понтической провинции, а также 10 реликтов разного возраста. В заповеднике «Ягорлык» произрастают 94 редких видов растений (11%).

ÎNVELIȘUL DE SOL CA COMPONENT AL PEISAJULUI LUNCII RÂULUI RĂUT DIN REGIUNEA DE DEZVOLTARE NORD (STUDIU DE CAZ)

Aureliu BURGHELEA,

cerc. șt., Institutul de Ecologie și Geografie, Chișinău

Învelișul de sol în zona cercetată a luncii r. Răut este reprezentat de tipurile și subtipurile hidromorfe intrazonale aluviale. Din punct de vedere al poluării, aceste soluri se consideră ca nepoluate. Degradarea învelișului de sol în zona cercetată a luncii r. Răut și a bazinului acestuia este condiționată de procesele de eroziune și lucrările de terasament care au condus la formarea unui înveliș de sol mozaic și complex.

Condițiile naturale, în combinație cu cele antropice, determină intensitatea și direcția proceselor de pedogeneză, caracterul și gradul de evoluare a proceselor de degradare a învelișului de sol al zonei cercetate. Diversitatea condițiilor de relief, rocă, climă și hidrologie condiționează formarea unui înveliș variabil și complex de soluri pe teritoriul cercetat.

Fragmentarea moderată și puternică a reliefului bazinului râului Răut, litologia complicată a rocilor de suprafață și activitatea antropică au condus la dezvoltarea pe versanți a proceselor de eroziune prin apă în suprafață și în adâncime și a alunecărilor de teren. Regimul și chimismul nefavorabil al apelor freatice pe unele situri din lunca Răutului au condus la înmlăștinarea, salinizarea și alcalizarea solurilor.

Cercetările au fost efectuate în câteva situri pe cursul râului Răut în municipiile Bălți-Florești. Cercetările au fost efectuate ca studiu de caz pentru actualizarea informației în aria cercetată.

Lucrările au fost efectuate în cadrul proiectului:

20.80009.7007.11 Evaluarea stabilității ecosistemelor urbane și rurale în scopul asigurării dezvoltării durabile.

METODE ȘI PROCEDEE PRACTICE DE ALCĂTUIRE A IERBARELOR ȘTIINȚIFICE

Stela CURCUBĂȚ,
dr., șefa secției Grădina Botanică și Vivariu, MNEIN,

Sergiu PANĂ,
dr., șef secție Științele Naturii,

Irina BADIUC,
șefa secției Patrimoniu, Evidență și Completare

Ierbarul este o colecție de specimene de plante uscate, identificate și grupate în baza clasificării taxonomice. În elaborarea unei piese de ierbar, materialul vegetal este colectat, procesat și conservat astfel, încât să fie reprezentate toate părțile vegetative, înregistrându-se, în același timp, informații complete despre localitate, habitat și caracteristicile plantei. Ierbarele sunt, tradițional, asociate cu grădinile botanice, instituțiile de învățământ și cercetare, iar colecțiile lor reprezintă surse valoroase pentru studiul evoluției, distribuției și dinamicii diversității. În raport cu cercetările ce țin de resursele genetice vegetale, ierbarul poate fi folosit pentru identificarea speciilor, localizarea zonelor-surse pentru cercetare și colectare, cât și pentru studiul diversității în condiții naturale. Articolul dat conține îndrumări practice detaliate referitor la metodele și procedeele de alcătuire a ierbarelor științifice, fiind incluse informații despre echipament și materiale, metode și perioade de colectare (inclusiv specificul de colectare a anumitor grupuri de plante), cât și etichetarea și documentarea științifică.

EVIDENȚA BUNURILOR CULTURALE AFLATE ÎN GESTIUNEA MUZEELOR

Irina BADIUC,

șefa secției Patrimoniu, Evidență și Completare,

Sergiu PANĂ,

dr., șef secție Științele Naturii,

Stela CURCUBĂȚ,

dr., șefa secției Grădina Botanică și Vivariu, MNEIN

Patrimoniul cultural este fluxul de semnificații pe care oamenii le crează, le îmbină și le schimbă și care ne permite să construim moșteniri culturale și să trăim cu memoria lor; să recunoaștem legăturile noastre cu rudele, comunitatea, statul și întreaga umanitate; ne ajută să trăim o existență gânditoare. Utilitatea patrimoniului depinde, în mare parte, și de buna păstrare și gestionare a acestuia. Iar evidența bunurilor culturale muzeale este esențială atunci, când ne referim la asigurarea protecției acestuia, la valorificarea lui, sub formă de cercetare, expoziții etc. Sistemul de evidență al patrimoniului cultural necesită îmbunătățiri direct-proportionale în raport cu creșterea necesităților de informare operativă și eficientizarea tehnicilor de prelucrare a informațiilor. O evidență eficientă și completă a bunurilor culturale oferă atât posibilitate de ocrotire, conservare și valorificare, cât și deschide noi oportunități pentru cunoașterea sa.

HETEROPTERELE (HEMIPTERA) ÎN COLECȚIA „R. STEPANOV” DIN MUZEUL NAȚIONAL DE ETNOGRAFIE ȘI ISTORIE NATURALĂ

Valeriu DERJANSCHI,

*dr.hab., prof. univ.,
cerc. șt. coord., Secția Științele Naturii, MNEIN,
Institutul de Zoologie al USM*

Colecția entomologică „Rostislav Stepanov” este formată din peste 20.000 de insecte din diferite ordine sistematice – Orthoptera, Lepidoptera, Coleoptera, etc. În principal, insectele au fost prelevate în anii 1905-1938 din Basarabia, care reprezintă teritoriul actual al Republicii Moldova și câteva localități care aparțin în prezent Ucrainei. Colecția este împărțită în două segmente egale: prima se păstrează în Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală din Chișinău, a doua – în Muzeul Entomologic al Institutului de Zoologie al USM.

În colecția din Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală, heteropterele sunt stocate în 8 cutii (nr. 58-65) și estimează 576 specimeni, care aparțin la 120 specii din 22 familii ale subordinului Heteroptera.

Materialele prezentate în colecție au o valoare științifică și istorică și vor contribui la cunoașterea evoluției faunei insectelor pe teritoriul Republicii Moldova.

***Agrotis puta* (Hübner, 1803) (LEPIDOPTERA, NOCTUIDAE) –
SPECIE NOUĂ ÎN FAUNA REPUBLICII MOLDOVA**

Cristina ȚUGULEA,

dr., cercetător științific superior,

Institutul de Zoologie, Secția Științele Naturii, MNEIN

În fauna Republicii Moldova au fost semnalate până în prezent 429 de specii de lepidoptere din familia Noctuidae, aparținând taxonomic la 170 de genuri și 17 subfamilii. Genul *Agrotis* Ochsenheimer, 1816 care face parte din subfamilia Noctuinae, include 10 specii. În rezultatul cercetărilor efectuate în diverse biotopuri naturale din Rezervația Biosferei „Prutul de Jos”, în perioada de vegetație a anului 2022, a fost semnalată specia *Agrotis puta* (Hübner, 1803) – nouă pentru fauna Republicii Moldova. Cele trei exemplare identificate au fost colectate la capcana cu lumină ultravioletă. Astfel, numărul speciilor de noctuide cunoscute pe teritoriul țării a ajuns la 430 iar numărul speciilor din genul *Agrotis* a crescut la 11.

Agrotis puta este o specie mezotermofilă, caracteristică pajiștilor nisipoase și zonelor stâncoase. Specie cu răspândire euro-asiatică, distribuită în Europa, Nordul Africii și părți din Asia. *Agrotis puta* a devenit rară în unele regiuni din Europa Centrală din cauza declinului puternic al pajiștilor xerofile. Pentru a stabili statutul de conservare a speciei pe teritoriul Republicii Moldova e necesar de efectuat studii suplimentare. Cercetările efectuate completează datele existente despre răspândirea genului *Agrotis* (Lepidoptera, Noctuidae) în Europa.

NOTE PREVENTIVE DESPRE COLECȚIA DE VERTEBRATE TERESTRE DE LA GOIANUL NOU

Teodor OBADA,

*cerc. șt., Institutul de Zoologie, Universitatea de Stat din Moldova;
Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală*

Săpăturile geologo-paleontologice din apropierea s. Goianul Nou (în bibliografia de specialitate figurează ca: Goian), r-nul Criuleni, au fost efectuate de B.A. Tarabuchin, colaboratorul MNEIN, în anul 1961. Piesele au fost colectate la 0,5 km sud de s. Goianul Nou (Тарабукин, 1969). Coordonatele geografice: latitudine N - 47° 08' 39", longitudinea E - 28° 56' 08", altitudinea - 35 m (David, Pascari, 2016). Acestea au fost descoperite în rezultatul construcției șoselei Poltava-București, din această cauză, o parte din piese au fost distruse de tehnică până la apariția cercetătorilor.

Descrierea aflorimentului a fost efectuată de geologul I. Suhov (1976), la intersecția șoselei spre Goianul Nou. Acesta indică altitudinea - 111 m, materialul paleontologic a fost colectat în argile pestrițe (grosimea de 4 m), la 6 m deasupra drumului de autostradă, cu descoperirea "unui schelet de *Deinotherium* sp."

Se menționează (Тарабукин, 1969) că piesele au fost colectate în două orizonturi aproape orizontale (după geneza lor, depozitele sunt tipice lacustre), distanța dintre care era de 2,5-3 m (cu mențiunea probabilă a unei alunecări de teren), acestea aparțin la diferiți specimeni de deinotherii (fără a indica numărul lor). În registru (Главная книга поступлений ГКМ МССР), figurează în total 14 piese ale unui schelet de deinotheriu, cu nr. de inventar

10703, fiind indicată și vârsta depozitelor - Sarmațian superior. În altă publicație (Тарабукин, 1974), este indicată “colecția din 64 de oase și fragmentele lor” care sunt raportate la două specii de deinotherii: *D. giganteum* Kaup și *D. bavaricum* Meyer din depozitele Sarmațianului superior”, Chersonian, biozona MN 10. Ulterior, vârsta depozitelor din cuibul fosilifer de la Goianul Nou a fost estimată ca Sarmațian mediu (Lungu, Obadă, 2001 a, b; 2009; 2011), Bessarabian, biozona MN 9.

Conform datelor inedite din arhiva MNEIN, în colecția de fosile de la Goianul Nou au mai fost identificate și alte piese: un craniu de rinocer *Aceratherium* sp. (care a fost distrus) și un dinte de hipparion.

De către autorul acestui raport a fost parțial efectuată revizia acestor materiale, prepararea și identificarea lor, fiind identificate următoarele piese de proboscidiieni: fragmente de craniu (5 piese), 3 dinți superiori (P4 dex., M1 sin, M2 dex., expuși la moment în sala 9); m3 sin și dex. (întreg), creasta anterioară de la m2, două fragmente laterale de la doi dinți, fragment din creasta posterioară de dinte mandibulă de *Deinotherium bavaricum* (de la care sunt pierduți 5 dinți: 2 din dreapta și 3 din stânga, expusă la moment în sala 9; din fotografiile vechi se vede clar că acești dinți au fost prezenți în alveole); fragmente de mandibulă (de la 2 specimeni, una de deinotheriu), fragment de omoplat (scapula) dex.; două fragmente proximale de humerus (de la doi specimeni), fragment median de humerus; două fragmente proximale de radius (de la doi specimeni); fragmente proximale de ulna (2 piese), fragment proximal de femur (1 piesă), fragment median de femur (1 piesă), tibia, pisiforme (1 piesă), patella (2 piese de la 2 specimeni), 1 vertebră toracală (vertebrae thoracales), 10 vertebre lombare (vertebrae lumbare), 1 vertebră caudală (?), 2 fragmente de verte-

bre; mai multe oase de la labelle anterioare și posterioare printre care: metacarpale (6 piese), phalangix (9 piese, 2 din ele sunt sin. și dex.), astragalus (1 piesă), os naviculare (1 piesă), alte fragmente indeterminabile.

În colecție, au mai fost identificate piese de la alte animale diferite de deinotherii: un fragment de mandibulă cu m3 sin. al mastodontului *Zygodon turicensis*, un fragment de mandibulă de *Hippotherium* cu schimbul p3-p4 sin.; un fragment de coastă și un fragment de bazin, probabil de *Hippotherium?*; un metatarsian II (?) și un cuboid de Rhinocerotidae.

ORDINUL PROBOSCIDEA ILLIGER, 1811 DIN PONȚIANUL REPUBLICII MOLDOVA

Teodor OBADA,

*cerc. șt., Institutul de Zoologie, Universitatea de Stat din Moldova;
Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală*

Depozitele Ponțianului (circa 7,1-5,3 mln ani, biozona MN 13) pe teritoriul Republicii Moldova sunt reprezentate în următoarele puncte fosilifere: Stolniceni, Drăgușenii Noi, r-nul Hâncești; Mihailovca, Sagaidac, Porumbrei, r-nul Cimișlia; Leordoia, Bahmut, r-nul Călărași; Veverița-2, r-nul Ungheni; Bălănești, Milești, r-nul Nisporeni; Lozova, r-nul Strășeni (Lungu, 1988; Nicoara, Lungu, 2008; Nicoara, 2011; Lungu, Rzebik-Kowalska, 2011). Piesele de proboscidiieni fosili din aceste puncte sunt foarte rare.

Tetralophodon longirostris este reprezentat prin:

a) Fragmentul de mandibulă din stânga cu schimbul molarilor m1-m2 sin., s. Leordoia, r-nul Călărași (colecția Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală, nr. inv. FN 616). Anterior, din acest punct fosilifer a fost indicată greșit prezența mastodontului zygodont *Zygodon turicensis* (Nicoara, 2009; Lungu, Rzebik-Kowalska, 2011).

b) Un rând bulbar care provine din punctul fosilifer Veverița-2, s. Veverița, r-nul Ungheni (colecția paleontologică de la Facultatea de Geografie a Universității Pedagogice „Ion Creangă” din Chișinău, FN).

Choerolophodon pentelici este reprezentat de următoarele piese:

a) Fragmentul de mandibulă cu m3 sin., din s. Drăgușenii Noi, r-nul Nisporeni (colecția Muzeului Complexelor Faunistice Fosile

din Moldova, Institutul de Zoologie, Chișinău, Republica Moldova), nr. V – 4/1; piesa a fost anterior determinată greșit ca *Anancus arvernensis* (Давид, Шушпанов, 1972);

b) Fragmentul de mandibulă cu schimbul molarilor m2-m3 dex., s. Lozova, r-nul Strășeni (colecția Muzeului de Paleontologie, Muzeul Național științifico-ținutal al Academiei Naționale de Științe a Ucrainei, Kiev, Ucraina, nr. inv. OF-974). Piesa a fost anterior determinată ca *Choerolophodon pentelici* (Алексеева (1955 a, b) și incorect ca *Anancus arvernensis* (Підопличко, 1956; Логвиненко, 2008).

Genul *Zygalophodon* este reprezentat prin fragmentul de mandibulă cu schimbul molarilor m2-m3 dex., s. Veverița, r-nul Călărași. Donația a fost primită la Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală (Chișinău) în iunie, 2023 (colecția Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală, nr. inv. TR 245). Aceasta a fost colectată de Andrei Golimaz (locuitor din s. Curtoaia, r-nul Ungheni) în anul 2019, în timpul extragerii nisipului din punctul fosilifer Veverița-2, r-nul Ungheni (47°21'23"N, 28°6'0"E).

Piese din **genul *Deinotherium***, din depozitele Pontianului pe teritoriul Republicii Moldova nu au fost semnalate (Lungu, Obadă, 2001).

CUPRINS

PROGRAM	3
ETNOGRAFIE ȘI MUZEOLOGIE	
Petru VICOL – <i>Proiectul de restaurare și revitalizare a clădirii fostei conduceri a Zemstvei guberniale a Basarabiei</i>	7
Elena COJOCARI, Vitalie GUȚU – <i>Rolul și importanța promovării activităților Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală pe piața mediatică din Republica Moldova</i>	9
Varvara BUZILĂ – <i>Instalațiile de foc pentru încălzirea locuinței și prepararea hranei din interfluviul pruto-nistrean</i>	12
Manole BRIHUNEȚ – <i>Biserici de lemn cu trei turlă din Moldova, aspecte istorice și artistice</i>	14
Elena ȘIȘCANU – <i>Piese muzeale, ce reflectă cultura urbană, elemente ale vieții cotidiene</i>	16
Irina CIOBANU, Alexandra PÎNZARI – <i>Reflecții asupra activității atelierului de restaurare a textilelor din cadrul Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală</i>	19
Mihai DOHOT – <i>Conservarea preventivă în cadrul MNEIN: realități, probleme și perspective</i>	21
Sergiu BODEAN – <i>Tîrnova-„Fîneț” – o așezare cucuteniană din bazinul r. Răut</i>	22
Denis TOPAL, Sergiu BODEAN – <i>Colecția ceramică de la Cetatea Albă din patrimoniul Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală</i>	24

Teodor CANDU – *Mărturii de natură etnografică și cu privire la cotidian în documentele Fondului Dicasteriei Duhovnicești din Chișinău din anul 1814* 26

Elena REȘETNIC – *Interferențe dintre cultura elitelor și cea tradițională la înc. sec. XX în satul Lozova din Basarabia. Studiu de caz: caietul de rețete al învățătoarei Maria Krupskaia* 28

Nicolae DUDNICENCO – *Cunoștințe ale poporului român referitoare la alun* 29

Nicolae DUDNICENCO – *Utilizarea gutuiului la poporul român* 31

Andrei PROHIN – *Plugul de aur în folclorul românesc* 33

ȘTIINȚELE NATURII

Gheorghe POSTOLACHE – *Arborii seculari – o categorie aparte a patrimoniului natural din municipiul Chișinău* 35

Tatiana IZVERSCAIA, Veaceslav GHENDOV,
Nina CIOCARLAN, Ghennadii SIRODOEV –
Rare and endangered Rubiaceae species in the flora of Republic of Moldova 37

Т.Д. ИЗВЕРСКАЯ, В.С. ГЕНДОВ, Т.Д. ШАРАПАНОВСКАЯ –
*Современное состояние флоры ГУ
«Государственный Заповедник «Ягорлык»* 39

Aureliu BURGHELEA – *Învelișul de sol ca component al peisajului luncii râului Răut din Regiunea de Dezvoltare Nord (studiu de caz)* 41

Stela CURCUBĂȚ, Sergiu PANĂ, Irina BADIUC – <i>Metode și procedee practice de alcătuire a ierbarelor științifice</i>	42
Irina BADIUC, Sergiu PANĂ, Stela CURCUBĂȚ – <i>Evidența bunurilor culturale aflate în gestiunea muzeelor</i>	43
Valeriu DERJANSCHI – <i>Heteropterele (Hemiptera) în colecția „R. Stepanov” din Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală</i>	44
Cristina ȚUGULEA – <i>Agrotis puta (Hübner, 1803) (Lepidoptera, Noctuidae) – specie nouă în fauna Republicii Moldova</i>	45
Teodor OBADĂ – <i>Note preventive despre colecția de vertebrate terestre de la Goianul Nou</i>	46
Teodor OBADĂ – <i>Ordinul Proboscidea Illiger, 1811 din Ponțianul Republicii Moldova</i>	49